

Beogradska filharmonija
Sezona 2021/22
Baš smo vas se uželeli

Petak, 19. novembar 2021.

Gabrijel Felc
Anika Trojtler, klavir

Johanes Brams
Koncert za klavir i orkestar br. 2 u Be-duru, op. 83

Allegro non troppo
Allegro appassionato
Andante
Allegretto grazioso – Un poco più presto

Trajanje: oko 45 minuta

Rolf Liberman
Furioso

Trajanje: oko 10 minuta

Rihard Štraus
Smrt i preobraženje, op. 24

Trajanje: oko 23 minuta

Koncert za klavir i orkestar br. 2 u be-molu op. 83 Johanesa Bramsa (1833-1897) delo je nastalo u periodu kompozitorove pune stvaralačke zrelosti. To je bilo vreme kada je dostigao vrhunac priznanja kritike i publike širom Evrope, ali činjenica da je koncert završen čak 22 godine nakon prvog ostvarenja u ovom žanru, govori o njegovoj kontinuiranoj samokritičnosti. Na delu, koje i danas predstavlja jednu od najopsežnijih i najkompleksnijih partitura namenjenih klaviru i orkestru, radio je od 1878. do 1881. godine, kada je premijerno izvedeno u Budimpešti, sa kompozitorom na mestu soliste.

Umesto uobičajena tri, Drugi klavirski koncert ima četiri stava. Prvi, napisan u sonatnoj formi, otvara zov horne koji, uz podršku klavira, uvodi u atmosferu stava. Ubrzo sledi solistička kadenca, koja se nalazi na neobičnom mestu u odnosu na tradicionalnu praksu, i najavljuje virtuoznu prirodu stava. Kad god se učini da će drama izmaći kontroli, kompozitor ponovo uvodi početnu temu horne, koju izvodi ili ovaj, ili instrument iz neke druge orkestarske grupe. Skerco, forma koje se ne sreće toliko često u koncertantnim delima, zapravo je najdramatičniji i najburniji stav, dok je treći, lagani, veoma kantabilan, i zasnovan na osmotaktnoj frazi u deonici violončela. Graciozni i opušteni rondo na mestu finalnog stava karakteriše briljantnost, kroz građenje nekoliko agresivnih klimaksa u solo deonici, do povratka na uvodnu temu i završni eksplozivni orkestarski krešendo.

Švajcarski kompozitor **Rolf Liberman** (1910-1999) bio je istaknuta muzička ličnost evropskog muzičkog života. Radio je kao umetnički direktor operskih kuća iz Hamburga i Pariza, a istovremeno je bio aktivan i kao stvaralac. Njegov kompozitorski opus obuhvatao je nekoliko različitih muzičkih žanrova, uključujući šansone, klasičnu i popularnu muziku. U oblasti klasične muzike, njegov stilski izraz karakteriše kombinacija stilova i tehnika, uključujući i one koji su proizašli iz barokne, klasične i dvanaesttonske muzike.

Njegovo najpoznatije ostvarenje, orkestarsko delo **Furioso** premijerno je izvedeno 1947. godine na *Darmštatskim muzičkim danima*, a njegov beskompromisni divlji karakter doneo je Libermanu međunarodno priznanje. Kompozicija je idejno koncipirana u tri segmenta: ostinato trombona, repetitivni *stih* u maniru tokate u deonici klavira, i impresivni ritmički kontrapunkt orkestra.

Tokom 19. veka, muzika je dobijala na prestižu do trenutka kada je počela da se smatra najznačajnijom od svih umetnosti. U vremenu brzih društvenih promena i naučnog progressa, mnogi su dovodili u pitanje utemeljene tradicije, a činilo se da umetnost – naročito muzika – obezbeđuje duhovnu stabilnost u vremenu ispunjenom sumnjom. Upravo suprotno ovoj kulturnoj klimi, **Rihard Štraus** (1864-1949) napisao je ***Smrt i preobraženje***, delo koje istražuje misteriju smrti i onoga što može da usledi posle. Ova tonska poema najambicioznije je od svih njegovih dotadašnjih dela (u to vreme imao je 25 godina). Iako je Štraus kao veoma mlad usvojio sekularne životne principe, na izuzetan način je oslikao psihološka stanja čoveka na samrti, sa gotovo naučnom preciznošću, uz korišćenje najnaprednijih orkestarskih i harmonskih rešenja svog vremena. Delo nije bilo zasnovano na bilo kakvom ličnom iskustvu, ali je u istoriji ostao zabeležen podatak da je kompozitor na samrti rekao: *umiranje tačno onakvo kakvim sam ga komponovao pre 60 godina u „Smrti i preobraženju“*.

Štraus je kroz četiri odseka simfonijske poeme opisao čoveka koji se na samrti priseća svog života: od bezbrižnog detinjstva, preko mladosti i mladalačke ljubavi, do neostvarenih želja i ideala koje nikada nije ostvario. U trenutku kada se smrt približava, muzika iščezava uz udar gonga: duša napušta telo da bi se pronašla i u beskrajnom prostoru ispunila sve ono što nije uspela na ovom svetu.

mr Asja Radonjić